

پیامدهای اقتصادی سیاست تحریمی اتحادیه اروپا در قبال تجاوز روسیه به اوکراین

به نوشته اندیشکده جریان، این معضل و پیچیدگی، بر وابستگی بالای اتحادیه اروپا تاکید میسازد که آن را از موضع کانادا و آمریکا جدا میکند. فاصله جغرافیایی کانادا و آمریکا از اوکراین و استقلال از صادرات انرژی روسیه به آنها فضایی را میدهد تا مواضع متخاصمتری با پیامدهای کمتر در مقایسه با کشورهای اروپایی مانند آلمان که بیش از نیمی از گاز طبیعی خود را از روسیه دریافت می کند، اعمال سازند. اروپا به شدت وابسته به گاز روسیه است، صادرات 185 میلیارد متر مکعبی گاز طبیعی روسیه به اروپا در سال 2020 معادل 38 درصد از کل بازار جهانی LNG بود.

حال با تهاجم روسیه به اوکراین، ابهام و نگرانی برای رهبران غربی در ترسیم مواضع و رویکرد آنها بیشتر شده است. براین اساس که مجبور می شوند تحریم ها را فقط به خاطر انجام کاری که فراتر از یک پاسخ دیپلماتیک است، اما از مداخله نظامی کوتاهی می کند، اعمال کنند، با این حال، این استراتژی می تواند نتیجه معکوس داشته باشد، زیرا مطالعه تحریم ها نشان داده که توانایی آنها در بازدارندگی رفتار محدود است □ چه رسد که کشور هدف روسیه باشد- و از نظر سیاسی نیز حذف تحریم ها و عدم واکنش از سوی اروپا چالش برانگیز است، این وضعیت وقتی واقعیت های بازار گاز و محدودیت های جایگزینی گاز روسیه برای اروپا روشن است اروپا را در یک ابهام کامل نسبت به سیاست های روسیه قرار می دهد.

وضعیت انرژی روسیه و وابستگی اروپا

نمی توان از تاثیر تحریم ها بر اقتصاد روسیه چشم پوشی کرد، روسیه بر صادرات گاز طبیعی، نفت، دفاعی و مواد معدنی به کشورهای سرتاسر جهان و همچنین در هم تنیدگی شدید اقتصاد خود با اروپا متمرکز شده است. این امر باعث می شود که جدا کردن اقتصاد روسیه □ که یازدهمین اقتصاد بزرگ جهان است □ از اقتصاد جهانی از طریق تحریم های قوی و فراگیر انجام شود، به ویژه در زمانی که کشورهای غربی با تورم ناشی از قیمت انرژی سروکار دارند. در طول این سال ها، ایالات متحده نیز در اعمال تحریم ها رکورد بالایی را داشته است. اقتصادهای کوبا، ایران، کره شمالی و ونزوئلا در اثر تحریم های آمریکا به چالش های زیادی برخوردند اما در مقایسه با روسیه اقتصاد این کشورها کوچکتر است، و کمتر با بازارهای جهانی در ارتباط است، به عنوان مثال در سال 2021 روسیه به تنهایی 4.3 میلیون بشکه در روز صادر کرد □ سطحی که تولید نفت ایران و ونزوئلا در 40 سال گذشته به آن نرسیده است.

همه ی متخصصان تحریم بر این باورند که تحریم ها زمانی مؤثرتر هستند که روی بزرگترین نقطه(های) فشار تمرکز کنند، اختلاف کمی وجود دارد که وابستگی روسیه به درآمد نفت و گاز پاشنه آشیل آن است و تحریم های غرب می تواند بیشترین درد را در آن ایجاد کند. در سال 2021، صنعت نفت و گاز 36 درصد از بودجه روسیه و 49 درصد از صادرات روسیه را به خود اختصاص داده است. اما درعین حال اختلاف نظر کمی هم وجود دارد که وابستگی اروپا به صادرات انرژی روسیه نیز پاشنه آشیل آن است و به عنوان اهرم اصلی مسکو در برابر غرب عمل می کند. روسیه در سال 2020 بالغ بر 185 میلیارد متر مکعب گاز طبیعی به اروپا صادر کرد که معادل 38 درصد کل تجارت جهانی LNG در آن سال است. بنابراین، تحریم صادرات انرژی روسیه (به ویژه گاز طبیعی، به دلیل دشواری در

تأمین جایگزین‌ها با توجه به محدودیت‌های زیرساختی) و همچنین سایر اقداماتی (مانند قطع دسترسی روسیه به سیستم پیام‌رسانی مالی جهانی سوئیفت) که روسیه را وادار می‌کند تا صادرات گاز طبیعی خود به این قاره را قطع کند، پیامدهای فوری از جمله افزایش ناآرامی اجتماعی و اقتصادی قابل توجهی در سراسر قاره و افزایش قیمت‌ها برای اروپا خواهد داشت. این وضعیت، هدف قرار دادن صادرات انرژی روسیه را برای اروپا وحشتناک می‌کند، در حالی که آنها به دنبال یافتن استراتژی طراحی شده برای به حداقل رساندن فشار اقتصادی بر مسکو و به حداقل رساندن ضربه به کشورهای اروپایی هستند.

در سال 2020، صادرات گاز طبیعی روسیه 34 درصد از گاز طبیعی مصرف شده در اروپا (از جمله ترکیه) را تشکیل می‌داد. بسیاری از کشورهای اروپای غربی، مانند اسپانیا و فرانسه، گاز طبیعی بسیار کمی از روسیه وارد میکنند. اما کشورهای اروپای مرکزی و شرقی مانند اسلواکی و اتریش به شدت به گاز طبیعی روسیه وابسته هستند. در سال 2020، آلمان 56.3 میلیارد متر مکعب گاز طبیعی از روسیه وارد کرد که تقریباً 63 درصد از کل مصرف آن است. این مهم زمانی پررنگ میشود که توجه شود در کوتاه مدت هیچ جایگزین فوری برای گاز طبیعی روسیه وجود ندارد. گرچه اروپا اخیراً به سمت سایر صادرکنندگان گاز طبیعی از جمله قطر رفته است با این حال تولید گاز اضافی محدود است. برخلاف بازار جهانی نفت، بازار LNG فاقد تولیدکننده‌ای مانند عربستان سعودی است که بتواند در صورت اختلال عمده در عرضه، به سرعت صادرات را افزایش دهد.

گرچه کشورهای اروپایی در حال خروج از فصل زمستان 2021-22 هستند که در آن تقاضای گاز طبیعی به اوج خود می‌رسد، اما سطح ذخیره‌سازی گاز طبیعی اروپا فقط 35 درصد پر است و تا ماه مارس به حدود 30 درصد کاهش می‌یابد، بنابراین اروپا در طول تابستان نیاز به پر کردن مجدد ذخیره‌سازی گاز دارد. کشورهای اروپایی باید قبل از فصل زمستان 2022-23، سطح ذخیره‌سازی گاز را دوباره پر کنند، و این یعنی نیاز مجدد به گاز طبیعی روسیه. به طور معمول، سطح ذخیره‌سازی گاز اروپا در ابتدای زمستان به حدود 100 میلیارد متر مکعب می‌رسد.

گزینه های غرب (آمریکا- کانادا و اروپا) برای مقابله به مثل

گزارش های اخیر نشان می دهد غرب در حال بررسی مجموعه ای از تحریم ها است که دارای تأثیر قابل توجه میان مدت و بلندمدت بر اقتصاد روسیه، از جمله ممانعت از سرمایه گذاری در صنایع استراتژیک مانند نفت و گاز است. گفته می شود که کشورهای غربی بر سر جزئیات دقیق تحریم ها □ مانند اهداف تحریم، موسسات مالی روسیه، شرکت ها یا الیگارش ها اختلاف نظر دارند.

آمریکا می تواند سریع تر تحریم ها را در مقایسه با اتحادیه اروپا، که در آن تصویب تحریم ها مستلزم تصویب یکپارچه تحریم های اعضا است اعمال سازد. بنابراین، واشنگتن احتمالاً تهاجمی ترین اقدام را در مورد تحریم روسیه در صورت حمله به اوکراین انجام خواهد داد. آمریکا همچنین می تواند از نقش خود در سیستم مالی بین المللی استفاده کند تا تحریم های خود را به گونه ای اعمال کند که هیچ دولت دیگری نمی تواند. در حالی که آمریکا میتواند سیاست تحریمی خود را به طور نامحدود بدون وتوی سایر کشورها حفظ کند، الزام سیاست خارجی اتحادیه اروپا برای اتفاق آرا به این معنی است که روسیه سعی خواهد کرد کشورهای اروپایی آسیب پذیرتر را (شرق اروپا بسیار نسبت به گاز روسیه شکننده است) برای وتو کردن به تحریم های اروپا و هرگونه تمدید آنها انتخاب کند.

علاوه بر تحریم های کمتر تأثیرگذار مانند مسدود کردن دارایی ها و ممنوعیت سفر که مقامات دولتی روسیه را هدف قرار می دهد، بسته نهایی احتمالاً ترکیبی از اقدامات زیر را شامل می شود:

افزایش تحریم ها علیه بخش مالی روسیه. آمریکا، بریتانیا و اتحادیه اروپا احتمالاً موسسات مالی بیشتری از روسیه را در لیست سیاه قرار خواهند داد و محدودیت هایی را اعمال می کنند که توانایی روسیه در تبدیل روبل به ارزهای معتبر مانند دلار آمریکا، یورو یا

پوند انگلیس محدود می‌کند. یک لایحه پیشنهادی در کنگره ایالات متحده، سه بانک بزرگ روسیه از جمله VTB و Sberbank را که برای خانوارها، صندوق های بازنشستگی و کارگران روسیه ضروری هستند، تحریم می‌کند.

گسترش تحریم‌ها بر بخش انرژی روسیه با هدف کاهش سرمایه گذاری بلند مدت. به نظر می‌رسد ایالات متحده و اتحادیه اروپا محدودیت هایی را در تأمین مالی، انتقال فناوری و سایر فعالیت های مرتبط برای پروژه های جدید نفت و گاز روسیه اعمال کنند، به ویژه بخشهای فنی تر که شرکت های غربی در آن مشارکت دارند، واشنگتن و بروکسل همچنین می‌توانند برخی از محدودیت ها را بر روی پروژه های قطب شمال و شیل روسیه که در پاسخ به الحاق کریمه به روسیه در سال 2014 اعمال کردند، گسترش دهند. علاوه بر این، ایالات متحده و اروپا (به احتمال کمتر) می‌توانند تحریم‌های گسترده‌ای را بر پروژه‌های خط لوله جدید روسیه، از جمله نورد استریم 2 و نیز پروژه‌های بالقوه آینده اعمال کنند.

کنترل گسترده بر صادرات محصولات با فناوری پیشرفته به روسیه. روسیه علیرغم داشتن یک اقتصاد بزرگ، فاقد بخش فناوری گسترده ای است که محصولاتی را تولید و توسعه دهد که از نظر استراتژیک مهم هستند، مانند بیوتکنولوژی، نیمه هادیها و فناوری سبز و... کنترل ایالات متحده در صادرات گوشی های هوشمند هواوی نشان داده است که چنین اقداماتی می‌تواند در قطع دسترسی یک شرکت یا کشور به فناوری در این زمینه های کلیدی موثر باشد.

بازار کوچک روسیه و تأثیر مستقیم بر صادرات نفت و گاز روسیه، کنترل صادرات را به گزینه ای جذاب برای تلافی علیه اقدامات مسکو در اوکراین، تبدیل کرده است. تحریم‌هایی که دسترسی به تراشه‌های ساخت خارجی را محدود می‌کند، دو پردازنده محبوب روسیه برای کاربردهای نظامی و دولتی، البروس و بایکال را نیز تحت تأثیر قرار می‌دهد، زیرا آنها در حال حاضر توسط شرکت تولید نیمه‌رسانا تایوان تولید می‌شوند و احتمالاً تحت تحریم‌ها قرار خواهند گرفت.

تشدید تحریم‌ها علیه الیگارش‌های روسی که نزدیک به ولادیمیر پوتین رئیس‌جمهور روسیه و دیگر مقامات کلیدی روسیه هستند. ایالات متحده و اتحادیه اروپا به‌عنوان بخشی از واکنش خود به الحاق کریمه به روسیه در سال 2014، به شدت بر تحریم الیگارش‌های روسیه تکیه کردند، به این امید که به اندازه کافی درد اقتصادی بر حلقه داخلی پوتین وارد کنند تا به طور غیررسمی او را برای تغییر سیاست‌اش تحت فشار قرار دهند. در حالی که گسترش این استراتژی محتمل است، محدودیت‌هایی وجود دارد زیرا بسیاری از الیگارش‌های آشکار قبلاً به نوعی هدف قرار گرفته‌اند. تحریم‌ها بر الیگارش‌های کلیدی نیز می‌تواند به پیامدهای مهمی در سراسر اقتصاد جهانی منجر شود. تحریم‌های خزانه‌داری ایالات متحده با هدف قرار دادن اولگ دریپاسکا فرد مرکزی صنعت روسیه و شرکت روس آل (غول آلومینیومی روسی) منجر به افزایش ۲۰ درصدی قیمت آلومینیوم در سال ۲۰۱۸ شد و تا زمانی که واشنگتن در کمتر از یک سال بعد در نهایت به توافقی برای کاهش تحریم‌ها علیه این شرکت دست یافت، همچنان بالا ماند.

آسیب‌پذیری روسیه

گرچه روسیه توانسته است تحریم‌های غرب را که از سال 2014 بر سر کریمه و سایر مسائل اعمال شده بود، بدون تأثیر قابل مشاهده‌ای تا کنون تحمل کند، که می‌تواند مسکو را بیش از حد به توانایی خود برای مقاومت در برابر فشارهای اقتصادی مطمئن سازد. اما مدل اقتصادی روسیه در حال حاضر دستخوش تغییرات ساختاری قابل توجهی شده است. این کشور در حال وارد شدن به دوره‌ای از کاهش جمعیت و وابستگی اقتصادی آن به منابع طبیعی با فشار جهانی در راستای کاهش انتشار گازهای گلخانه‌ای است. توانایی‌های فناورانه روسیه در بحبوحه تلاش‌های این کشور برای تغییر به سمت اقتصاد دیجیتالی که کالاهای با فناوری پیشرفته تولید می‌کند، رو به کاهش است. حوزه‌های فناوری که شرکت‌های روسی هنوز در سطح جهانی رقابت می‌کنند، عمدتاً در صنایع قدیمی دوران شوروی مانند هوافضا و دفاع هستند. اما حتی در این بخش‌ها، شرکت‌های روسی از رقبای خود در غرب و به طور فزاینده‌ای از چین عقب مانده‌اند. این ضعف‌های اقتصادی

به این معناست که تحریم‌های غرب ممکن است بسیار تهاجمی‌تر از هر چیزی باشد که اقدامات بازدارنده روسیه برای محافظت در برابر آن طراحی شده است.

تحلیل بحث

رهبران غرب (عمدتاً اروپا) به احتمال زیاد سیاست تحریمی را طراحی می‌کنند که در وهله اول متاثر از اهداف سیاسی داخلی و نیاز به مجازات روسیه برای حمله به اوکراین خواهد بود نه به عنوان یک واکنش تهاجمی علیه روسیه. درعین حال اعمال تحریم سناریو بدتری خواهد داشت، اگر کرملین احساس کند که برای برداشته شدن تحریم‌ها، باید تنش‌ها را در سایر نقاط اروپا تشدید کند چه از طریق تحرکات نظامی در بالتیک یا تهدید به قطع گاز صرف نظر از راستی آن. بی‌ثبات سازی در سایر نقاط اروپا ممکن است اهرم فشاری به مسکو برای وادار کردن غرب به حذف تحریم‌ها به محض استقرار یک دولت طرفدار روسیه در کیف یا درگیری بیشتر بدهد.

اگر تحریم‌های جدید به طور نامحدود ادامه پیدا کند، دارای پیامدهای استراتژیک در بلند مدت خواهد بود، زیرا اولین قدم مهم در انزوای اقتصاد روسیه از اقتصاد غرب است. نتیجه این امر در مسکو، پکن و سایر کشورهای غیر غربی تسریع تلاش‌ها برای ایجاد جایگزین‌هایی برای سیستم‌های مالی تحت رهبری غرب است که می‌تواند به به مکانیسم تحریم‌ها آسیب زیادی وارد کند. چنین نتیجه‌ای خطر جزیره‌ای تر شدن روسیه را در پی دارد و منجر به چرخش به دینامیک جنگ سرد جدید می‌شود که در آن روابط اقتصادی بین روسیه و غرب به میزان قابل توجهی کاهش می‌یابد و منجر به خصومت بیشتر در نقاط اصطکاک متعدد می‌شود. همچنین روسیه را وادار خواهد کرد که بیشتر به چین به عنوان یک شریک وابسته شود.

گرچه به نظر می‌آید اروپا راه‌های زیادی در مقابل قطع صادرات گاز روسیه دارد. اما با توجه به میزان تولید کشورهای عمده دارای گاز طبیعی، نمی‌توان انتظار داشت که در صورت قطع گاز روسیه، اروپا در کوتاه‌مدت بتواند جایگزینی برای آن فراهم کند. جایگزین

کردن گاز روسیه نیازمند خط لوله و زیرساخت‌های لازم است، ساخت پایانه‌های صادرات میلیون‌ها دلار هزینه در برخواهد داشت و از سوی دیگر توافقنامه‌های واردات گاز معمولا طولانی مدت است و افزایش ناگهانی تقاضا فشار زیادی را بر همه طرف‌ها وارد خواهد کرد، ضمن اینکه تولیدکنندگان اصلی گاز خود هر کدام تعهداتی طبق قراردادهای بلندمدت دارند و افزایش ظرفیت تولید به آسانی ممکن نیست، افزایش قیمت جهانی انرژی همزمان با کاهش عرضه گاز طبیعی (توقف صادرات گاز طبیعی روسیه به اروپا) نیز باعث شده تا نشود جایگزین‌های زیادی برای روسیه متصور بود.

بنابراین به نظر می‌رسد، روند استقلال اروپا از گاز روسیه و تنوع‌بخشی به منابع گازی طی مدت کوتاه امکان پذیر نیست، و اتحادیه اروپا همچنان با نرمش حداقل در کوتاه مدت در مقابل روسیه گام بردارد.

در نهایت اعمال تحریم‌های غرب مدت‌هاست که به دلیل ناکارآمدی استراتژیک در دستیابی به اهداف خود مورد انتقاد قرار گرفته‌اند و با حمله روسیه به اوکراین، این استراتژی با مهم‌ترین آزمون مواجه خواهد شد.